

GENDER TENLIGI

Omirbaeva Dilwar Daryabaevna

*Berdaq atindagi qaraqalpaq mamleketlik universiteti
Yuridika fakulteti 1-basqish studenti*

Annotatsiya: *usi maqala gender tenliginin tusinigi ,onin jamiyettegi orni, gender tenligin amelge asiriwshi mamleket mexanizimi haqqında kennen jaritip beriledi.Mamleketimizde gender tenlikke erisiw ushin amelge asirilip atirgan is-ilajlar da soz etiledi.*

Tayanish so'zlar: *Konstitutsiya, gender tenligi ,hayallardin siyasiy belsendiligi,Gender tenligi haqqında nizam.*

ГЕНДЕРНОЕ РАВЕНСТВО

Омирбаева Дилуар Дарьябаевна

*Каракалпакский государственный
университет имени Бердаха
студент 1 го курса Юридического факультета*

Аннотация: *В данной статье рассматривается понятие гендерного равенства,его место в общества механизм реализации в сстране.А также были упомянуты реформы,проводимые для достижения гендрного равенства в нашей стране.*

Ключевые слова: *Конституция ,гендерное равенство,политическая активность женщин,Гендерное равенство закону.*

GENDER TENLIGI

Omirbaeva Dilwar Daryabaevna

*Karakalpak State University
named after Berdakh
1rd year student at the Faculty of Law*

Abstract: *This article examines the concept of gender equality.it is role in society and the mechanism for implementing gender equality in the*

country. They also talked about the reforms being implemented in our country to achieve gender equality.

Key words: Constitution, gender equality, political activity of women, Statute on gender equality.

Bizlerdin en ulken majburiyatimiz-barshe hayallar oz huqiqlarin amelge asiriw ushin imkaniyatini jaratiw sebebi olardin toliq qatnashiwi jamiyetti ozgertiredi.

Ban Ki -Mun
Birlesken Milletler Sholkeminin bas xatkeri

Gender tengligi-rawajlangan mamleketlerde erkek yoki hayaldin birdey socialliq huqiqlar ham imkaniyatlarga iye ekenligini ta'n alatugin konvenciya. Gender tengligi bul jinisqa tiykarlang'an kemsitiwlerdi, ayiriw sheklewdin aldin aliw maqsetinde erkek ham hayal ortasidagi ayirmashiliqlarga shek qoyiwga qaratilgan prinsip esaplanadi. Mamleketimizdin bas nizaminda belgilengen; siyasiy, socialliq, jeke ham madeniy huqiqlardin hayallar ham de er adamlar arasinda tendey qollaniliwina, tendey jumis alip bariliwi bugingi kunnin tiykargi temalardan biri bolip kelmekte.

XIX-XX a'sirler dawaminda hayallar huqiqlarin qorg'aw ham olardin' er adamlar menen ten'lesiw ushin ko'plep ha'reketler a'melge asirilg'an. Hayallar saylaw huqiqina erisiw ushin gu'res, miynet bazari ham bilimlendiriw jo'nelislerinde ten'likni ta'miyinlewge qaratilgan gu'resler keyingi awlatlar ushin tiykarg'i o'zgerislerdi ju'zege keltirdi. Joqarida aytip otilgende; Hayal ham er adamlar ten'dey huqiqlarg'a iye. Mamleket hayal-qizlar ham er adamlarg'a ja'miyet ha'm mamleket jumislarin basqariwda sonday-aq ja'miyet ham mamleket turmisinin basqa tarawlarinda tendey huqiq ham mumkinshiliklerin tamiyinleydi. [58-statya]. Bunday normaning Konstitutsiyamizda belgileniwi oz nawbetinde er ham hayallardin tengligini tamiyinlewge qaratilgan jane bir qadem esaplanadi.

Sonday aq gender tengligini rawajlandiriw oni ken jaydiriw maqsetinde 2019-jili 23-avgusta Ozbekstan Respublikasida "Hayal-qizlar ham er adamlar ushin teng huqiq ham de imkaniyatlar kepilligi" haqqindagi nizam qabil etildi. Bunda hayallar ham er adamlar teng huqiqlari ham kepilliklerin tamiyinlewge qaratilgan tiykargi prinsipler korsetilip otilgen;

-Nizamliliq;

-Demokratizm;

-Tenlikti tamiynlew;

-Ashiqli siyaqlilar belgilengen. Bunday prinsiplerdin belgileniwi hazirgi kunde hayal-qizlarga degen itibardin kusheygenligi, gender tenlikti elede bekkemlewge qaratilgan.

Bunnan aldingi dawirlerde gender tenligin tamiynlew birqansha basqishlarda alip barildi. Misali ushin; birinshi feministik hareket XIX asir Evropa ham Amerika shtatlarinda hayallar saylaw ushin gures baslandi bul bolsa hayallardin tenlikke qaray umitiliwinin birinshi qademi. 1960-jillarda ekinshi feministik hareket baslandi. Bul bolsa tenlik ushin toliq guresilgen jana basqish boldi. Sol dawirden baslap tap hazirgi dawirge shekem tenlik adewir kusheygen. Biraq degen menen gender tenligi toliq qaliplespedi. Hazirgi dawirdin ozinde aq ayirim mamleketler gender tenligine itibar durisli qaratilmagan. Allette bunday jagdaylar mamlekettin oz ishki ham sirtqi rawajlaniwinda xaliqaraliq basekede artta qaliwinan derek beredi desek qatelespeymiz. Sebebi bugingi kundegi rawajlangan mamleketler de olardin siyasatinda da hayallardin da qoli bar.

Gender tenlik mamlekette tendey jumis alip bariliwi ushin siyasiy, socialliq, bilimlendiriw ham huqiqiy tarawlarda ilajlar alip barilmaqta;

1. Huqiqiy tarawdagi tenlik; Erkek ham hayaldin bir qiyli formadagi nizamlardan tendey paydalanuw ham huqiqiy tarawga baylanisli mashqalalarga tendey sheshim qabillaw.

2. Socialliq tarawdagi tenlik; Socialliq jumislarda tiykarinan pensiya, ayliq ustemeleri, is haqi siyaqli pul mugdarlarin tendey bolistiriw ham tagi basqa socialliq jardemlerden ten paydalanuw

3. Bilimlendiriw tarawindagi tenlik; Hayallar ham erkekler ten'dey da'rejede bilim aliw imkaniyatini korsetiw ham de har turli talim kvotalari, bilimlendiriwge baylanisli jumislarda tendey xizmet alip bariliwi.

4. Siyasiy tarawdagi tenlik; Hayal ham er adamlardin mamleketlik jumislarda, saylawlarda, joqari lawazimli jumislarda tendey xizmet korsetiwi hamde tendey jumis alip bariliwi esaplanadi. Usi orinda aytip otiw kerek hazirgi kunde mamleketlik jumislarda hayallardin rolin asiriw ham joqari lawazimlarda da hayallar belsendiligin asiriwga qaratilgan bir qansha ilajlar alip barilmaqta. Bul ilajlar tiykarinan hazirgi kundegi diskriminatsiyani kemeytiredi ham ja'miyette socialliq ham siyasiy tenlikni saqlap qaliwga o'z ta'sirin o'tkeredi. Mamleketimde alip barilgan ilajlar ham hayal-qizlarga degen jaratilgan imkaniyatlar natijesinde basqariwda hayal-qizlar ulesi 27%,

partiyalarda 44%, bilimlendiriw tarawında 40%, isbilermenlikte 35%ti quradi. Hayal-qizlar ozlerinin jeke biznesin baslaw hamde qolindagi bar onerin jamiyetke jariyalaw tiykargi maqset esaplanadi. Janede hayal-qizlardin tadbirkarligin asiriw maqsetinde o'z biznesin baslaw ushin 224 hayal-qizlarga 6,9 trln som ajiratildi.

Mamleketimizde songi 4 jil ishinde hayal-qizlar ham erkekler ushin ten huqiq hamde imkaniyatlarga erisiw ushin, jamiyet ham mamleket islerinde basqariwda ten qatnasiw tamiynlew, hayal-qizlardi siyasiy ham socialliq tarepten qollap quwatlaw sonin menen birge hayal-qizlardi zorawanliqtan qutqariwga baylanisli ken kolemlı jumislar amelge asirildi. Ham de gender tenlik maselesi mamleket siyasati darejesinde koterilip usi joneliske baylanisli 25 nizam ham qararlar qabil etilgen.

O'zbekstan tariyxta birinshi marte parlamente hayal-qizlar sani BMSH tarepinen belgilengen usinislarga mas darejege jetip, parlamentegi hayal-qizlar sani 32%ke jetti ham 190 mamleket ishinde 37-oringa koterildi.

Demek, juwmaqlap aytqanda bugingi kunde hayal ham er adamlardin ten'ligin saqlaw yagniy gender tenlikti saqlaw ja'miyettin sonin' menen birge mamlekettin basli waziypasi, sebebi bul huqiqatlar ta'miylenbey turip rawajlanıw bolmaydi mamlekette ten'dey adalat hukim surmeydi. Biraq soni da aytiw orinli alding'i da'wir huqiqatlardin shekleniwleri o'z waqtında alip barilmagan siyasatlari tiykarında juzege kelgen. Aldingin dawirge koz jumip tariyxta bolip otken qate-kemshiliklerdi qaytalamawimiz hamde bugingi siyasat penen jasawimiz kerek. A'llette biz i gender tenlikti saqlaw, siyasatti tuwri alip bariwga isenemiz. Bunday siyasat ushin biz jas yuristler de albette o'z u'lesimizdi qosamiz!!!

PAYDALANGAN ADEBIYATLAR;

1. UN Women (2020). Gender Equality in the 21st century
2. Ozbekstan Respublikasi Konstitutsiyasi Tashkent 2023
3. Hayal-qizlar ham er adamlardin tenligine kepillik beriw haqqında Ozbekstan Respublikasinin 2019-jili 23-apreldagi nizami.
4. 2030-jilga shekem Ozbekstan Respublikasında gender tenlikke erisiw strategiyasin tastiqlaw haqqında nizam
5. Lex.Uz sayti

